

**21 ОКТЯБРЬ – ЎЗБЕК ТИЛИГА ДАВЛАТ ТИЛИ МАҚОМИ БЕРИЛГАН КУН.
МИЛЛАТНИ БИРЛАШТИРУВЧИ ВОСИТА**

Содиржон Бакиевич Якубов
филология фанлари номзоди, доцент в.б.,
Жаҳон адабиёти кафедраси,
Хорижий филология факультети,
Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети

<https://doi.org/10.37547/jcass/volume01issue02-a1>

Аннотация. «Ўзбекистон Республикасининг Давлат тили тўғрисида»ги қонуни қабул қилинди ва ўзбек тили ҳуқуқий асосга эга бўлди. Қонун ўзбек миллатининг маънавиятини, руҳиятини, қадрини ифодаладиган муҳим омил, яъни тилнинг мақоми ҳуқуқий мустақамланди. Ўзбекистон республикаси президенти Шавкат Мирзиёев ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганининг ўттиз йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги нутқида "ўзбек тили давлат тили сифатида халқимизни бирлаштирадиган, жамиятимизнинг улуғ мақсадлар сари сафарбар этадиган қудратли куч бўлиб майдонга чиқди... Тил миллат бойлиги, қадрияти ва мулки ҳисобланади".

Калит сўзлар: алоқа ва аънаналар, мерос, миллат бойлиги, тил муҳим восита, тил миллат билан боғловчи восита, тил бағрикенглик.

Иқтибос учун: Якубов С.Б. 21 октябрь – Ўзбек тилига давлат тили мақоми берилган кун. Миллатни бирлаштирувчи восита. *Марказий Осие ижтимоий тадқиқотлар журналы.* 2020, 1(2), 1-6.

**21 ОКТЯБРЯ ДЕНЬ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЯЗЫКА – УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКА.
СРЕДСТВО ОБЪЕДИНЯЮЩЕЕ НАЦИИ**

Содиржон Бакиевич Якубов
кандидат филологических наук, и.о. доцент,
Кафедра мировой литературы,
Факультет иностранной филологии,
Национальный университет Узбекистана имени Мирзо Улугбека

Аннотация. Был принят Закон «О государственном языке Республики Узбекистан», и узбекский язык получил правовую основу. Закон является важным фактором, отражающим духовность, психику и достоинство узбекской нации, то есть статус языка был законодательно усилен. В своем выступлении по случаю тридцатой годовщины официального статуса узбекского языка Президент Республики Узбекистан Шавкат Мирзиёев сказал, что «узбекский язык стал мощной силой, объединяющей наш народ и мобилизующей наше общество для достижения великих целей ...»

Ключевые слова: общение и традиции, наследие, национальное богатство, язык - важный инструмент, язык - средство связи с нацией, язык - толерантность.

Для цитирования: Якубов С.Б. 21 октября день государственного языка – Узбекского языка. Средство объединяющее нации. *Журнал социальных исследований Центральной Азии.* 2020, 1(2), 1-6.

OCTOBER 21, DAY OF THE STATE LANGUAGE – UZBEK LANGUAGE.

CONNECTING NATION MEDIUM

Sodirjon Bakievich Yakubov

Candidate of Philological Sciences, Acting Associate Professor,
Department of World Literature,
Faculty of Foreign Philology,
National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek

Abstract. The Law "On the State Language of the Republic of Uzbekistan" was adopted and the Uzbek language gained a legal basis. The law is an important factor that reflects the spirituality, psyche and dignity of the Uzbek nation, that is, the status of the language has been legally strengthened. In his speech on the occasion of the thirtieth anniversary of the official status of the Uzbek language, President of the Republic of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev said that "the Uzbek language has emerged as a powerful force uniting our people and mobilizing our society for great goals ...

Keywords: communication and traditions, heritage, national wealth, language is an important tool, language is a means of connecting with the nation, language is tolerance.

For citation: Yakubov, S.B. October 21, Day of the state language – Uzbek language. Connecting nation medium. *Journal of Central Asian Social Studies.* 2020, 1(2), 1-6.

Она тилимиз – миллий маънавиятимизнинг битмас туганмас булогидир. Шундай экан, унга муносиб ҳурмат ва эҳтиром кўрсатиш барчамизнинг нафақат вазифамиз, балки муқаддас инсоний бурчимиздир.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев

Кириш

1989 йил октябрь ойининг 21 ва 31 саналарида Тошкент шаҳрида бўлиб ўтган Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдаги сессиясида мамлакатимизнинг маънавий ва иқтисодий томондан мустақиллигини амалда таъминловчи ўзбек тилига давлат тили мақомини бериш мақсадида «Ўзбекистон Республикасининг Давлат тили

тўғрисида»ги қонун қабул қилинди. Ва шу кундан эътиборан ўзбек тили қонун даражасида ҳуқуқий асосга эга бўлди. Ушбу Қонун билан ўзбек миллатининг маънавиятини, руҳиятини, кадрини ифодалайдиган муҳим омил, яъни тилининг мақоми ҳуқуқий мустаҳкамланди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганининг ўттиз

Филология / Филология / Philology

йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги нутқида «Ўзбекистон Республикасининг Давлат тили тўғрисида»ги қонунга юксак баҳо бераркан: «Ўзбек тили давлат тили сифатида халқимизни бирлаштирадиган, жамиятимизни улуғ мақсадлар сари сафарбар этадиган қудратли куч бўлиб майдонга чиқди. Айни вақтда у Ўзбекистоннинг давлат мустақиллиги сари қўйилган биринчи дадил қадам эди...

Бу қонун халқимизнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш йўлидаги азму қарорининг ёрқин намоёни бўлди» деди.

Натижалар ва мулоҳаза

Тил миллат бойлиги, қадрияти ва мулки ҳисобланади. Ҳар бир ўзини ҳурмат қиладиган халқ, элат ўз она тилига эга. Зеро она тилидагина халқнинг миллий маданияти тўла акс этади. Шунингдек, тил иқтисодий ривожланишда, тараққиётда ва фаровонликда ҳам муҳим аҳамият касб этади. Тил – миллатдан ажралмас энг муҳим воситадир.

Ўзбек тили – Ўзбекистон Республикаси аҳолисининг кўпчилигини ташкил этувчи ўзбек халқининг она тилидир. Она тили миллат жипслигининг муҳим омили ҳисобланади. Ўзбек халқининг маданиятини ифода этади. Шундай экан, ўзбек тилининг давлат тили мақомидек салоҳиятини тўлиқ рўёбга чиқариш на фақат ҳукуратимизининг, шунингдек халқимизнинг муҳим вазифасидир.

Ўзбек тили турли элатлар орасида фаол мулоқот воситасига айланиб бормоқда. Расмий учрашувлар ва музокараларнинг ўзбек тилида ўтказилиши, Ўзбекистонда кўплаб нуфузли университетларнинг барпо этилиши ҳамда хориждаги таълим муассасаларида ўзбек тили марказлари ташкил этилиши, ўзбек тилини ўрганишга қизиқувчиларни кўпайтирмоқда.

Тил бу миллатни миллат билан боғловчи энг муҳим, асосий воситадир. Тилни билиш жаҳонни билиш билан баробардир. Бошқа миллат вакилларининг тилини билган инсонлар нафақат яна бир мулоқот воситасига эга бўладилар, балки бошқа бир миллатнинг маданий-маънавий бойликларидан баҳра олиш имкониятига эга бўладилар. Энг муҳими, тил билиш мулоқотни кучайтиради, иқтисодий ривожланишга, фаровонликка асос яратади. Буни ҳар бир миллат вакили билиб, унга амал қилса, фойдадан холи бўлмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганининг ўттиз йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги нутқида яна шундай деди: «Ўз тилини ҳурмат қилган маърифатли эл бошқаларнинг она тилига ҳам чуқур ҳурмат билан қарайди. Ўзбекистондаги бағрикенглик сиёсати туфайли, ҳозирда юртимизда ягона оила бўлиб яшаётган 130 дан зиёд миллат ва элат вакилларига ўз она тили, урф-одат ва қадриятларини ривожлантириши учун ҳамма шарт-шароитлар яратилмоқда. Тошкент шаҳри ва жойларда фаолият кўрсатаётган 140 га яқин миллий маданий марказ айни шу мақсадга хизмат қилмоқда.

Давлат тили масаласи миллий ғоямизнинг асосий тамойилларидан бири бўлиши зарур. Ёш авлод қалбига она тилимизни болаликдан сингдириш мақсадида таълимнинг барча босқичларида ўзбек тилини замонавий ва инновацион технологиялар асосида мукамал ўргатишга алоҳида эътибор қаратишимиз лозим. Токи, болаларимиз ўзбек тилида равон ўқийдиган, равон ёзадиган ва теран фикрлайдиган инсонлар бўлиб етишсин...»

2019 йил 21 октябрда Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев «Ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузи ва мавқеини тубдан

Филология / Филология / Philology

ошириш чора-тадбирлари тўғрисида» фармониغا имзо чекди

Ушбу Фармонга кўра, ўзбек тилининг халқимиз ижтимоий ҳаётида ва халқаро миқёсдаги обрў-эътиборини тубдан ошириш, униб-ўсиб келаётган ёшларимизни ватанпарварлик, миллий анъана ва қадриятларга садоқат, улуғ аждодларимизнинг бой меросига ворислик руҳида тарбиялаш, мамлакатимизда давлат тилини тўлақонли жорий этишни таъминлаш мақсадида: 21 октябрь санасини «Ўзбек тили байрами куни» деб эълон қилинди; Давлат тилини ривожлантириш департаменти ташкил этилди ҳамда ушбу Департамент олдига муҳим вазифалар юклатилди.

Ўзбекистон Президентининг ушбу Фармониغا кўра, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ушбу вазифаларни амалга оширишни мақсад қилиб қўйди: «Ўзбек тили байрами куни»ни белгилаш бўйича қонун лойиҳасини; «Давлат тили ҳақида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунини бугунги кун талаблари нуқтаи назаридан такомиллаштирган ҳолда унинг янги таҳрирдаги лойиҳасини ишлаб чиқиш ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасига киритиш; хорижий давлатлар тажрибасини чуқур ўрганган ҳолда илмий асосланган янги сўз ва атамаларни расмий истеъмолга киритиш бўйича Атамалар комиссиясини ташкил этиш ва унинг фаолиятини тартибга солиш тўғрисида қарор қабул қилиш; 2020-2030 йилларда ўзбек тилини ривожлантириш ҳамда тил сиёсатини такомиллаштириш концепцияси ва давлат дастури лойиҳаларини киритиш: мамлакатимиз ижтимоий ҳаётининг барча соҳаларида, жумладан, давлат бошқаруви, замонавий ва инновацион технологиялар, саноат, банк-молия тизими, ҳуқуқшунослик, дипломатия, ҳарбий иш, тиббиёт ва бошқа соҳаларда давлат тилининг имкониятларидан тўлиқ ва тўғри фойдаланишга эришиш; таълим

муассасаларида давлат тилини ўргатиш ва уни билиш даражасини баҳолаш тизимини янада такомиллаштириш, давлат тилининг илм-фан тили сифатидаги нуфузини ошириш; давлат тили софлигини сақлаш, уни бойитиб бориш ва аҳолининг нутқ маданиятини ошириш; давлат тилининг ахборот ва коммуникация технологиялари, хусусан, Интернет жаҳон ахборот тармоғида муносиб ўрин эгаллашини таъминлаш, ўзбек тилининг компьютер дастурларини яратиш; давлат тили қоидаларининг бузилиши билан боғлиқ ҳолатларни мунтазам ва ҳар томонлама ўрганиш, уларни бартараф этишга доир чора-тадбирларни ишлаб чиқиш; мамлакатимиз ҳудудида истиқомат қилувчи барча миллат ва элатлар тилларининг ривожланиши учун кенг имкониятлар яратиш, уларга давлат тилини ўрганиш учун қулай шарт-шароитлар яратиб бериш; давлат тилининг халқаро миқёсдаги ўрни ва нуфузи, унинг бошқа тиллар билан алоқалари истиқболларини белгилаш, хорижда истиқомат қилувчи ватандошлар ва ўзбек тилини ўрганиш истагида бўлган чет эл фуқаролари учун ўзбек тили дарсликлари ва электрон дастурларни ишлаб чиқиш ва уларни кенг миқёсда тарқатиш, ўзбек тилини ўргатиш бўйича махсус курсларни ташкил этиш каби вазифаларни бажаришга киришди...

Тилимизга давлат тили мақоми берилганига мана 31 йил тўляпти. Демак, ўтган йиллар мобайнида қонун ижросини таъминлаш, уни ҳаётга тадбиқ этиш борасида жуда кўп ишлар амалга оширилмоқда. Шунинг учун, биз ҳам ушбу мақолада ўзбек тилининг, шунингдек давлатимизнинг нуфузини, обрў-эътиборини оширишга қаратилган айрим мулоҳазаларимизни билдиришни жоиз деб билдик.

Республикамизда яшаётган турли миллат вакилларининг ўзбек тилига бўлган

Филология / Филология / Philology

хурматини болалар боғчасиданоқ бошлаш керак, деб ҳисоблаймиз.

«Шу юртда яшайсанми, шу элнинг нон-тузидан баҳраманд бўлясанми, унинг тилини ҳам билишинг шарт», деган тушунчани болаларнинг онгига гўдаклигидан бошлаб сингдиришга ҳаракат қилиш жоиз.

Алоҳида таъкидлаш керакки, республикамизда бошқа миллат ва элат вакилларига ўзбек тилини ўрганишлари учун ҳукуватимиз томонидан етарлича маблағлар сарфланяпти, қулай шарт-шароитлар яратиб бериляпти, масалан, барча таълим муассасаларида ўзбек тилини ўргатиш курслари бепул ташкил этилган. Бу масалага жиддий қараган, қалбдан масъулиятни ҳис қилган айрим миллат вакиллари ўзбек тилини ўрганиб, аввало меҳнат фаолиятида ўзбек тилида иш юритиб, шунингдек ўзаро кундалик муомалада ўзбек тилида мулоқот қилиб, ўзларинининг ўзбек халқига бўлган ҳурмат-эътиборларини намоён этмоқдалар. Бу албатта, қувонарли ҳол.

Юртимизда яшовчи турли миллат вакилларига она тилимизни ўргатишда асло шошма-шошарликка йўл қўйиб бўлмайди. Бу борада мажбурлаш мумкин эмас, ортиқча эҳтиросларга, шахсиятларига озор бериш ҳолларига асло ўрин бўлмаслиги лозим. Уларга ўзбек тилини ўргатиш ҳар томонлама ўйланган режа асосида, ихтиёрий равишда, тилни ўрганиш фойдадан ҳоли эмаслигини тушунтирган ҳолда, турли, сифатли ўқув воситаларини қўллаган ҳолда йўлга қўйилса, мақсадга мувофиқ бўлади.

Биз илгари сураётган таклифлардан яна бири шундан иборатки, маълум муддат Ўзбекистонда ишлаш учун хорижий давлатлардан келган фуқароларга Ўзбекистонда элчи этиб тайинланаётган кишиларга тегишли тартибда ўзбек тилини яхши билишлари зарурлигини шарт қилиб

қўйиш лозим. Улардан нафақат ўзбек тилида тўғри талаффузда гапириш, балки ҳар хил ҳужжатларни она тилимизда орфографик ва грамматик жиҳатдан тўғри юритишни билишлар талаб этилиш керак. Ўзбекистондан хорижга дипломатик соҳада ишлаш учун кетаётган ўзбек фуқаролари тегишли юрт тилини мукамал билишлари зарурлиги талаб этилади... Бундай тадбирнинг икки томонлама амал қилиниши ўзбек тилига ва Ватанимизга бўлган ҳурматни чет элликларга намоёйиш этишнинг муҳим усулларида биридир. Бу вазифалар бир кунда ёки бир йилда бажариладиган вазифалар эмас. Бунинг учун узоқ вақт талаб этилади.

Замон талабидан келиб чиққан ҳолда ўзбек тилини бошқа халқлар томонидан ўрганилиши учун янги-янги қирраларини излаб топишимиз, тил ўрганишга эҳтиёжни ошириш, турли миллат вакиллариининг ўзбек тилини қандай ва нима учун ўрганаётганликларини билиш мақсадида сўровлар ўтказиб туриш, илмий-амалий конференциялар ташкил этиш муҳим аҳамият касб этади. Турли даврларда, турли сабаблар билан Ўзбекистондан чиқиб кетган бошқа миллат вакиллари ҳам кўпчиликни ташкил этади. Улар орасида турли соҳа мутахассислари ҳам бор. Ана шуларни инобатга олган ҳолда, тегишли соҳа мутахассисларига асқотадиган луғатлар, ўқув-услубий қўлланмалар тузилиб, нашр этиш йўлга қўйилса, жуда яхши иш қилинган бўларди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганининг ўттиз йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги нутқида: «Она тилимиз ва миллий адабиётимизни улуғлаш, унинг бой хазинаси, таровати ва нафосатини ёш авлодимизга етказиш мақсадида юртимизда атоқли шоир ва адибларимиз номларидаги ижод мактабларини ташкил этдик. Муҳаммад Ризо Огаҳий, Исҳоқхон

Филология / Филология / Philology

Ибрат, Абдулла Қодирий, Ҳамид Олимжон ва Зулфия, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Ибройим Юсупов, Ҳалима Худойбердиева, Муҳаммад Юсуф номидаги ижод мактабларида энг аввало ўзбек тили ва адабиётини, бадиий ижод сирларини чуқур ўрганиш учун барча шароит яратилмоқда.

Ҳозирги вақтда ўзбек тилида сўзлашувчилар сони жаҳон миқёсида 50 миллион кишига яқинлашиб қолди. Бу она тилимизнинг дунёдаги йирик тиллардан бирига айланиб бораётганидан далолат беради.

Бугунги кунда халқаро майдонда обрў-эътибори тобора юксалиб бораётган Ўзбекистонимизни дунёга тараннум этишда она тилимиз ҳам катта ҳисса қўшмоқда.

Ўзбек тили Америка Қўшма Штатлари, Буюк Британия, Германия, Франция, Швеция, Россия, Украина, Хитой, Япония, Жанубий Корея, Ҳиндистон, Туркия, Афғонистон, Озарбайжон, Тожикистон, Қозоғистон, Туркманистон, Қирғизистон каби давлатларнинг 60 га яқин университети ва 100 дан зиёд мактабида ўрганилмоқда. Ўзбек тили ва адабиёти бўйича илмий изланишлар олиб бораётган чет эллик олим ва тадқиқотчилар сони йил сайин кўпаймоқда...

Ўйлайманки, ўзбек тили байрамининг мамлакатимиз ва халқаро миқёсда кенг нишонланиши халқимизнинг миллий руҳи ва ғурурини юксалтириш билан бирга, давлат тилини ҳаётимизда тўлақонли жорий этишга хизмат қилади...»

Хулоса

Хулоса ўрнида шуни айтиш мумкинки, миллатидан, элатидан, этник гуруҳидан қатъий назар, Ўзбекистонда истиқомат қилаётган, бошқа миллатга мансуб фуқаролар ўзбек тилини худди ўз тилларини севгандек, унга меҳр қўйиб ўрганишларига эришишимиз лозим. Зеро,

ўз тилига ва хорижий тилларни ўрганишга жиддий эътибор берган давлатлар иқтисодий жиҳатдан ривожланиб бориши, фаровон яшаши бежиз эмас. Шунингдек, биз ўзбеклар ҳам бу борада уларга ибрат кўрсатишимиз, ўз она тилимизни мукаммал билишимиз жоиз, ўзбек тили жаҳондаги энг чиройли тиллардан бири эканлигини ташвиқ қилишимиз, мамалакатимизда яшаб меҳнат қилаётган турли миллатлар ва хорижлик фуқароларнинг қалбида ўзбек тилига бўлган қизиқишларини ўз билимларимиз билан кучайтиришимиз зарур. Бу борада жонбозлик кўрсатиш эса ҳар бир юртдошимизнинг фуқаролик вазифасига айланиши керак.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Mirziyoyev Sh. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2016. [Mirziyoyev Sh. Together we will build a free and prosperous, democratic state of Uzbekistan. – Tashkent: “Uzbekistan”, 2016.]
2. Mirziyoyev Sh. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2017. [Mirziyoyev Sh. The rule of law and the protection of human interests are the key to the development of the country and the well-being of the people. – Tashkent: “Uzbekistan”, 2017.]
3. Mirziyoyev Sh. Tanlangan asarlar. 4 jildlik. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2019. [Mirziyoyev Sh. Selected works. 4 volumes. – Tashkent: “Uzbekistan”, 2019.]